

V.a. hr. Rajamaa!

Üle poola aasta on sest aega tagasi kui sain Teilt kirja süa Gerslingeni ajast, mil olin kaja leidnud jälle oma naise n.ö. leidnud jälle oma perekonna. Tere aptimistest kire oli nagu saajendat päikese kiir väsinud ja nõrduvad vaimule ning kehale, mis oli uuenud raske aasta tagajärg. Tol korral ma kirjutasin Teile peatselt vastuse, aga täna ma kahtlen selle, kas Tere selle kirja omasite, sest eest-keelset kirja ei läinud vist sel ajal enam tõlkumist läbi. Tagasi ma küee ka ei saanud seda kirja. Vastust Teilt - ka mitte. Tähepääl, kui tuli kirjutada välismaale võõras keeles, siis oli vaim sageli valmis Teile kirjutama, aga liha jäi nõdraks sest võõras keeles ei oska päski val mitte nii südamelt puustata nagu seda võimaldab oma armas emakeel. ja aeg veele omasaodu.

Kui mina möödunud aasta mai kuul olin puhunud ja kasunud oma naise koostööga pilgu ja käe all, siis ei tahtnud ma enam kauem ilma-tööta olla. Juba ühel Põhjas olles ma närisin kirjalikult am. tsouu üst. keskesinduselt, kas keil ei leduks minu kutsalal minule mõnd kohta. Sellele kirjale ei saadunud vastust, kuigi see kiri jändis ärgetele kättele ja pealegi oli paljudes üst. laagrite kagu plundus kutsaga äpetopats järele. Nagu tagant järele selgunud, jäi tal ajal minule vastus saamata sellepärast, et see oleks olund keskesinduse mentaliteedi vastu: tegemist teha, see- sugusti meestega! Kui aega siin laagris olund, õppisin ma tundma kitsadimnalist mine mina illesupitamise ja tärs- puhumise poliitikat laagri kaasmaalaste administratsioonis. Sellest sagineund pettumuse tõttu tulid hoopis meesundalised töömõtted ja ma siindusin metsatööle. Kolm kuud sitret füüsilist tööd, korralikke taitumist ja puhkust, põletavat päikese löaska ja osoonirihast kuumetöö õhku oli tu- vistlikeum ja naudingurikkam, mida üks dr omale üldse lubada võis.

Sügisel tehti mulle laagri õinduse poolt ettepanek asuda õpilaste internaadis juhatojaks. Õpilaste internaat oli asutatud aasta tagasi ja seda kavatseti laiendada hakata. Püüdsin sellel eirialgu vastu. Gerslingeni oleks leidunud sellele kohale inimesi-pedagooge- villalt. Tähtsin Gerslingeni asutatavas Tehnikumi õppida mõned tehnilist alad. Sest näib, et maailmas vajatakse igal pool tehniliste asku- tega inimesi, vaimetöö tegijad on igal pool puul puhtuses. Nii asusingi õppima elektrotehnikat. Ka internaadis juhatoja koha pausumiseka käidi nõnda kaua peale kuu nõu- tuson. Siit peale algas pingeline töö, algas suvil kagu- tua rasva ja kasutatud teinse taas lammutamine.

Käia ise kaolis ja õppida ja samal ajal juhtida ja kasvada-
dusega internaatli majanduslikult ja peavaluslikult ei ole kerge
ülesanne praeguse olustikus. Kui möödunud aastal oli internaatli
16 õpilast, siis käesoleval aastal paisus see arv 76-le ja on seega
suuremaks õpilaste internaatliks siin toonud. Õpilasi vanuses
10-28 aastani. Algepoli, gümnaasiumi (enamik), tehnikumi ja kodu-
majapidamiskooli õpilasi. Enamik õpilasi väljastpoolt oma
läägrit ja sõjavõrku. Linna suurim hotell on meie kasutada.
Hotelli tükkidest on õpilastel elumunadeks kasutada 24 kük
korralikult sisustatud - üldiselt paremini kui paljude laagridaansi
korterid -, jookse vesi, rias toas. Suur köök ja söögisaal, kus käik
õpilastele mahuud korraga sööma. Olulistest kõrvalruumidest
segu nimetatud: avas ja mugav õppimise ruum; klaveri kargutamine
tuba; pong-pongi tuba; õpilasi külastavate sugulaste söömise tuba;
vannituba, kus õpilased paar korda kuus saajagi vanni saavad,
kui peitust jatkub. Ruumi on lahealt ja õpilased elavad 2-4
kaupa tubades. Tubades on enamikus linoleum põrandad, aknad
on varustatud eestitega ja lauad knadega. Osa voodipesu
antakse õpilastele internaatli poolt. Põu pestakse ja korral-
datakse paljalt teenust ja poolt. Pääle selle on töötavad
paljalist personali: 4 köögis + peenarue, 2 koristajat (arvest elu-
tubade puhastamise siinist õpilaste enest poolt) ja kütja/kesk-
kiste). Pääle selle on UNRRA poolt ametis majavanem. Mõnendil,
mil läheneb õppeaasta lõpp, on õpilased köögis astomi-
fest ka vahastatud. Kokkuvõttes on loodud õppivale noor-
saale üsna head õppimise ja elamise tingimused. Nüüd
kõrde poolaastal on käinud meie elu kätte rappus, mis
on muidugi kogu maailma üks suuremaid. Siis näitaks elektri-
pinuude puudus annab end valusalt tunda: need on raske
saada ja kui juhtub vahel saada, siis koalitust on nõnda
halb, et põlvend väga ruttu läbi. Sellist olenevust tuleb saagi
pimedas taas istuda ehk jälle õppida puuduliku valguse
juures. Siis vähesed ja ühekülgused tavalisestruuad, puudulok-
vide ja kaolitavete varustus õppivale noorsaale on asjad
millest pikemalt ei taha praegu kirjutada. Palju on
sõasuguseid sisulisi ühiskasju, mille puudumine või puudu-
likkus ei võimalda noortel teiste häide tingimuste maksi-
maalselt kasutamist.

Nüüd noorsugu ise. Paljud õpilased, kes on tulnud
internaatli, kadutavad kaiki võimalusi maksimaalselt
õppimiseks ja töötamiseks. On õpilasi, kes taotlevad ühe
aasta jooksul 2 gümna. klassi lõpetamist, et võimalikult
ruttu abitunniemi kätte saada. Sest, kes teab, kui kauaks
on meil siin oma kooli? On et tehnikumi õpilasi, kes
praegu loobuvad kinas ja taatris päimusest, et seda
aega piheadada õppimisele vabades: eks siis ole aega
käia, kui olen juba iseeni!

Aga on ka palju niusuguseid õpilasi kes on tulnud internaat: ainult õpilase nime kandma, et siia vast paremini ära elada kui seda oma laager võimaldab ja samuti ka töökohtudest mööda hiilida, mida oma laager peale paneks. Nende õpilaste poolt korratäitmine on ka raske pähte saada. Korra ja distipliini märgid on sõjaväestod naotelt rõõvinud. Praegune dr laager ja laagritele ei aita siia palju illeschitavalt kaasa, pigemini aitab seda veel alla viia. Ja kui sa tahad nüüd seda noorusliku passatada vana kesti poole ja kasvatada põhimõt- teil, siis täiesti kohe appasitiroon ja trots, sisse aadest- tekind kaebused: juhatoja on kuri ja julm; photoja näeb liiga palju; juhatoja on samuti dr laager meilegi, mis ei lase ta meid vabalt elada, nagu meie tahame? (See viimane on juba DP-stamise mentalideedi sugemend, millest üldine- palju räägitakse ja kirjutatakse)

Ja mida mäistetakse selle saavi all: "vabalt elada lasta". Ära nõua seda, et internaadis kõik kasvandikud oleksid kodus kell 23 ja sel ajal lähemad ka magama ja algaks öörahu nagu see loogiliselt igale ainsandale alks. Samuti ära nõua seda, et kella 9ks kõik ules tänekeid ja oma tood korda teeksid, mis ei tohi magada täna- säigini kui und on ja. Pool ka alles pärast tännasööni algab. Niusugused näendused internadi juhatoja poolt on täiesti julmad naotale, kes aastard elanud barakkides kus kimmend ja sadasid inimesi kaas. Kus igal on siiski oma eraldu. Kus üks elab päeval ja puhkab öösel. Kus teine elab öösel ja puhkab päeval. Ja on ju täitosa loo- mulik, et see kes öösel elab, kutsub omale külalasi, võtab need vastu, peab siin- ja teisigi tähtpäevi, laulab ja häiskab, naerab ja nutab, vahel kukub täolegi ikka päik öösel. Ja miks peaks ta sääljuures arvestama seda, et naaber magab ja vajaks öörahu, sest tema magab päeval ja ongi siis öörahu ja ega seda talle päeval samuti ei aita. Oo ja päeva mäisto on xgi actud ja see on naotalegi juba harjumuseks saanud. Ja kui nüüd vahel juhtub, et internadi juhatoja märkab, et kell 24 või kell 1 kuskil magatavas vae tuleb pälevond ja õpilased pole läinud magama ega ole siäl veel öörahu, kuzgi kell 23 öörahu signaal on antud, ja siis elektri neist tubadest välja hiilib, siis ta piisab, sest ta ei luba neil vabalt elada, kes harjunud on öösel elama.

Teiseks on DP muutunud varaandusita hukkuriks. Praegu elatakse rõõra varaanduse ja asjadega. Ega need pole vaja hoida! on üks vabalt elada tähtsuse parool. Kus kogu- takse või ollakse siit peavad nuka tüki järgi jääma: kes on see siis oma istme alt võetud tool, mis pummab lüüakse või oma külje all voodi, mis ära lahutakse. Ja kui sa võitled niusuguse laastora läikunise vastu, jätad

Kasvatustlikust seisukohast, siis arvatakse, et sul on mingi eiline eesmärk harida vöörast varandust. Ja ega tahetud eseme olemele pole vaja omal uut muutreda, kuillegi UNRA muutseb.

Edasi äia kula noortele äitsemist. Ootärsi, et kaotä-
päivnd noored vajand teatoni määl raka. Kui nee
ühtki rahalist teetijat ei ole siis peand nad seda rei-
dagi ise hankima ja ainus võimalus isehankimiseks on
äitsemine. Samuti näpistat köht suunist vahel äitsema.
Näpistand käbumised ajavand paljud perekonnapeond äit-
sema. Suur osa äitseb igiravil põhimötel, et sellega on
peegem raka teenda kui igapärase ausa täiga. Noored
näevd seda oma kodudes, näevd ja kuulend laagris
igapärase äitkondratsiooni ja neist saavd üsna no-
ralt ka innustunud äitmeid. Kuid abiakikatä kaali-
noorte äitsemine käib napi köhuratsooni ja samuti
napi varustuse arvil. Nii on see kaheteraga niisk: ühelt
poolt juad sellisele äitsemisele kui paratamatu reaal-
susele äigust andma; teisest küljest kui kasvatustlikust
negatiivsele mõttele vastu astuma. Jälle on see paljudeli
noortele arusaamatu, miks sa kuled ja väitled selle
nähtuse vastu, mis on sageli etuliselt vajalik.

Elaks sa mäistad hukka noorte ööelu ühes pummeld-
nustega, kasvatamängudega ja ka orgietega. Kui sageli laagri
u.k. elit eka nimekam ühtkond kohaldata sümme-
kasvatamiseli kuhu akotäli rahkesti kakuu tunnase ja
täavitatakse ning sääljuni pommitale täielikku vabaduse
antakse. Siinud näitand noored ja ütlerd: kus see ole
meile mõistlik? ja viisuguse olukorra kipuvd kaal
ja intenaat kui oasid kõrbesse jääma. Ma ei ütli, et
lastevandad ei saaviks lastele kasvatust ja meie rahva
seise mentalitadi põhest kasvatust, aga kahjuks on
nad ise väga nõrgaks jäänud see ühtki põhist uskujat
andma. Kaoli ja intenaadi kasvatustis näevd sin no-
red jälle oma puuduste vabadust ja vabalt elada vii-
maltsti piirajad. Jälle täusib trots ja kuulid väljan-
dusi, et kipuks ei ole noor äpitanu midagi muud kui
samarugane ja naga kair teist. Ja on tulnud vabalt
omal tahkil kaoli oma äpanguid jatkama ja niko
paab ta mid parandama igapärase rangite kodukorra
näuttele, mis ei lasta teda vabalt elada, nii nagu
ta seda ise tahab.

Terve pika rea väiks sellised näited tuias, kus
ühiskondlikku elu algelisemad iselaisestmäistatavused on noor-
tele tundmatud ja nendega harjumine Teab neile suuri
raskusi.

See kõik muudab kasvatus töö väärtiselt raskeks ja laastavaks, sest sa ei näe oma parimat taktist juhitud põlvkondadel mingisuguseid tulemusi.

Olukorda naskenab ka meie praegusel seisundil: silmapilgule elamine, teadmatuse hõõse üle, kindla elusiki puudumine. Räägi küll noortele lootustandvaid sõnu ja ütle, et ka ise mida õpita ja paguts, vajate peatselt vaba Eesti ühiskonnaks. Aga sotsiaalsed probleemid kipuvad lämbuma maailma ja ka juhi DP ajakirjanduse poleemikasse selle üle kas DP naoned peavad tulevikus üles haarama Ameerika püüand või Lustralea kõrvalalad ehk higitama Lääne-Aafrika kaevandusis või sama Prantsusmaal või Belgias. Vähe lootusi andvaid sõnu leiavad noorelt sült, mis keis kasutatakse usku ja teadmist kodumaa ühiskonnas. Vanad on nüüdse juba küpsed hüppeks kuseagile maailma tagamaile hääbuma.

Eestlase pole oma loomuselt selline, et ta tahaks istuda tegevustas käed süles ja sinna teistelt saadavat aru-
lliba. Et selliseks ~~selliseks~~ pöördunud praegu võimalused, siis
ollakse rahetud, viinisejad, sageli üksteisele meenulikud, näi-
vilised. Sageli süüdistatakse asjatult isikuid, kes on oma
rahvuskaslaste hulgast valitud või teistiti saanud
juhtivale kohtadele. Eks selline meinek umbkaudu noortesse.
Seda rahulolematust kuneid ka väljaspool laagrit päris-
maalaste juures, kes ägavad kaotatud sõja raskete taga-
järede all. Pöördub ahnusest noorte korralduses kasa-
tahiseks. Kui siin lähem tulevik ei too mingisugust paran-
dust olukorrale, siis võib küll kartusega küsida: mis saab
meie noortest siin Saksimaal?!

Võib olla tundub Teile minu kirja lugedes, et ma liiga
muretsu prilli läbi olen vaadanud meie elu siin. Aga ma
olen maininud fakto olustamata ja liialdamata nii nagu
elu ise on. Ja kui räägitakse DP-mure protsessist meie
rahvaskassade juures Saksamaal ning sellest kui negatiiv-
selt nähtest, siis on sel protsessil olnud reaalsed ja
laagilised alused olemas. Varem on võib olla raske sellest
rääkusest pöörata, küll tahaks aga noorust hoida.
Õnneks on antud mulle ka osake seda tööd teha, aga
kahjuks ei suuda siin enam midagi tõhusat ära teha.
See on põhjusel, üks meesole on täis pessimismist.

Kui olite aega leitudud läbi veevõda minu kaluasti
kirjutatud read - sulg on väga halb j. Sakrament pare-
mat ei ole saada - , siis, praegu, varastage veel mõni
silmapilk oma ajast j. saatke mulle paar rida oma
sündistest j. meelestudest, mul oleks seest hea mul.

Samuti palua, kui Teil võimalik, saata mulle kahe
Rootsi asuva koolivärga aadressid, nimelt: H. Jakob Kri-
f ja V. Valtu Leinwer.

Teid ja Teie abikaasat teavitades ja Teile paremaid
tulevuspäevi soovides

Jekāms